

Analysis of Semantic and Reading-Manner Feedbacks of Persian Writing of Kurdish Toponym: A Case Study of Some Toponyms in Kermanshah Province

Vahid Sajjadifar¹, Nastarn Kasani², and Ali Akbar Kamalinahad³

1. Corresponding Author, Ph.D. in Persian Language and Literature, Department of Persian Language and Literature, Faculty of Literature and Human Sciences, Razi University, Kermanshah, Iran. E-mail: vahid.sajjadifar1984@gmail.com
2. M.A. in Linguistics, Department of English Language and Literature and Linguistics, Faculty of Literature and Human Sciences, Razi University, Kermanshah, Iran. E-mail: nastarankasani66@gmail.com
3. Assistant Professor, Department of Persian Language and Literature, Mofattah Farhangiyan University, Tehran, Iran. E-mail: Alikamali_1386@yahoo.com

Article Info

Article type:
Research Article

Article history

Received: 19 Mar 2024

Received in revised form: 16 Jun 2024

Accepted: 19 June 2024

Published online: 22 Jun 2025

Keywords:

Kermanshah province,
semantic and reading manner
feedbacks,
toponym,
Persian writing,
Kurdish.

ABSTRACT

This research with descriptive-analytic method and case study, by studying some Kurdish Toponym in Kermanshah province, aims to analyze the semantic and reading manner feedbacks of Persian writing of Toponym, with regard to their meaning and reading manner among Kurdish speakers. This research also aims to consider the probable of damages caused by Persian writing to this Toponym. Findings of this research indicate that Persian writing of Kurdish Toponym in Kermanshah province reflects four types of semantic and reading feedbacks which include: (a) semantic and reading transformation of Toponym, (b) becoming meaningless and fading of Kurdish reading manner of Toponym, (c) meaning constancy of Toponym with their Persian equivalent and fading their Kurdish manner, and (d) approximate protection of Kurdish reading manner of Toponym and not-transferring its meaning to non-Kurdish speakers. In most of cases, Persian writing is done based on public etymology or the same etymology based on guess and supposition. With regard to mentioned results, this research reveals that Persian writing of Kurdish place names in Kermanshah province causes serious damages to original and native reading manner and meaning of Kurdish Toponym.

Cite this article: Sajjadifar, V., Kasani, N., & Kamalinahad, A. A. (2025). Analysis of semantic and reading-manner feedbacks of Persian writing of Kurdish toponym: A case study of some toponyms in Kermanshah Province. *Research in Western Iranian Languages and Dialects*, 13(2), 71-84. <http://doi.org/10.22126/jlw.2024.10425.1756> (in Persian).

© The Author(s).

DOI: <https://doi.org/10.22126/jlw.2024.10425.1756>

Publisher: Razi University

Introduction

Toponyms are those components that, by studying them, we can find something about hidden aspects of the past time of a nation in a special place, so any transformation without expertise in Toponymy causes the elimination of a part of cultural antecedent of a region and its population. In other words, Toponymy are words that are very important in terms of cultural, political, social, geographical, historical, etc. functions, and any non-scientific and unprofessional transformation of their vocabulary or semantic structure can cause irreparable damage to the accurate understanding of a culture's past by future generations. Toponyms form the historical, genealogical, religious, and geographical identities of villages, cities, countries, and, more broadly, all places associated with them. In this context, the Persian rendering of Kurdish toponyms includes transformations that may damage the original meanings and pronunciation of these place names. Thus, this research aims to analyze the semantic and reading impacts of the Persian transcription of Kurdish toponyms in Kermanshah Province by examining selected Kurdish place names and their meanings among Kurdish speakers

Methods

This research was conducted using a descriptive–analytic method combined with a case study approach. Rather than examining all Kurdish toponyms in Kermanshah Province, the researcher randomly selected and studied a number of representative examples to support the research hypothesis. This article aims to consider and analyze the Persian writing feedbacks of some Kurdish Toponyms in Kermanshah province, based on their reading and meaning among Kurdish speakers. In this research, several toponyms from urban and rural areas, as well as other locations in the province, are studied in terms of meaning and Kurdish reading. These are then compared with their transformed forms in Persian writing, focusing on the changes in both reading and meaning.

Results

Findings of this research indicate that Persian writing of Kurdish Toponyms in Kermanshah province reflects four types of semantic and reading feedbacks which include: (a) semantic and reading transformation of Toponym, (b) becoming meaningless and fading of Kurdish reading manner of Toponym (c) meaning constancy of Toponym with their Persian equivalent and fading their Kurdish manner, and (d) approximate protection of Kurdish reading manner of Toponym and not-transferring its meaning to non-Kurdish speakers. In most cases, Persian writing is based on folk etymology, or etymological interpretation grounded in guesswork and supposition, rather than linguistic accuracy.

Conclusion

Persian writing of the Kurdish Toponymys of Kermanshah province is inevitable due to the standard and formality of the Persian language and this has caused many of these Toponymys to be written in Persian, during which four feedbacks have been created. In the first point of view, the semantic transformation of place name in the course of Persian writing is due to the popular etymology of place name, which is based on speculations that do not have a scientific basis (meaning Toponymy, onomastic, and etymology), without considering the meaning of the word in Kurdish language and dialect, and based solely on the appearance of a Kurdish word with a word in Persian, a Kurdish Toponymy is written by changing some consonants and vowels in Persian, and this causes a change in the Kurdish reading and a change in the meaning of the Toponymy. In the second type of feedback resulting from the Persian writing of Kurdish toponyms, the Kurdish reading of Toponymy is lost and a word is created that has no meaning. In other words, during this feedback, no effort is made to convey the original

meaning of the placeholder or even to create a meaning that, while different from the original meaning, is comprehensible in Persian language. In the third type of feedback observed in the Persian writing of Kermanshah's Kurdish toponyms, there is an intentional effort to preserve the original meaning of the place name. In this approach, the toponym is translated into Persian, and its meaning directly corresponds to that of the original Kurdish name. However, during this process, the Kurdish reading is completely lost. In the fourth and final type of feedback, efforts are made to preserve the Kurdish reading of the toponym as closely as possible when writing it in Persian. Despite these efforts, due to the structural and semantic differences between Kurdish and Persian, the original meaning is not accurately conveyed to non-Kurdish speakers. In other words, while the toponyms may be read by non-Kurdish readers, they carry no special interpretation in Persian. For Kurdish speakers, however, these toponyms retain both their Kurdish meaning and authentic reading.

Therefore, in the course of Persian writing, in most cases, a part of the reading or the meaning of the Kurdish toponyms is often compromised. In cases where these two are preserved, the result is typically incomprehensible to non-Kurdish speakers. Based on these findings, this research proposes that in the process of writing Kurdish toponyms into Persian, emphasis should be placed on preserving the Kurdish reading, while also providing the Persian translation of the meaning alongside the toponym. This approach would both respect the cultural and linguistic integrity of Kurdish place names and enhance understanding for non-Kurdish speakers.

Ethical Considerations

Not applicable

Funding

Not applicable

Conflict of interest

The authors declare no conflict of interest.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

واکاوی بازخوردهای معنایی و خوانشی فارسی‌نویسی جای‌نام‌های کردی: مطالعه موردی برخی جای‌نام‌های استان کرمانشاه

وحید سجادی‌فر^۱ | نسترن کسان^۲ | علی اکبر کمالی‌نهاد^۳

۱. نویسنده مسئول، دانش‌آموخته دکتری زبان و ادبیات فارسی، گروه زبان و ادبیات فارسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران. رایانامه: vahid.sajjadifar1984@gmail.com
۲. دانش‌آموخته کارشناسی‌ارشد زبان‌شناسی همگانی، گروه زبان و ادبیات انگلیسی و زبان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران. رایانامه: nastarankasani66@gmail.com
۳. استادیار، گروه زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. رایانامه: Alikamali_1386@yahoo.com

اطلاعات مقاله

چکیده

نوع مقاله: پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۲/۲۹

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۳/۲۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۳/۳۰

تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۴/۱

کلیدواژه‌ها:

استان کرمانشاه،

بازخورد معنایی و خوانشی،

جای‌نام‌ها،

فارسی‌نویسی،

کردی.

پژوهش پیش‌رو مطالعه‌ای موردی است که به روش توصیفی-تحلیلی انجام شده است. در این پژوهش تلاش شده است با مطالعه برخی جای‌نام‌های کردی در استان کرمانشاه -باتوجه به معنا و خوانش آن‌ها در میان گویشوران کُرد- بازخوردهای معنایی و خوانشی فارسی‌نویسی در این جای‌نام‌ها و احتمال آسیب‌رساندن فارسی‌نویسی به آن‌ها بررسی شود. یافته‌های این پژوهش نشان داد که فارسی‌نویسی جای‌نام‌های کردی استان کرمانشاه چهار بازخورد معنایی و خوانشی دارد: الف) دگرگونی معنایی و خوانشی جای‌نام‌ها؛ ب) بی‌معناشدن و ازبین‌رفتن خوانش کردی جای‌نام‌ها؛ ج) ثبات معنایی جای‌نام‌ها با معادل‌نویسی فارسی و ازبین‌رفتن خوانش کردی آن‌ها؛ د) حفظ تقریبی خوانش کردی جای‌نام‌ها و انتقال نیافتن معنای آن‌ها به غیرکردزبانان. بیشتر این بازخوردها که بازخوردهای یک تا سه را شامل می‌شوند، حاصل فارسی‌نویسی واژه‌ها برپایه ریشه‌شناسی عامیانه یا همان ریشه‌شناسی برپایه حدس و گمان است. باتوجه به یافته‌های یادشده، در این پژوهش مشخص شد که فارسی‌نویسی جای‌نام‌های کردی در استان کرمانشاه، به اصالت خوانش و معنای آن‌ها آسیبی جدی رسانده است.

استناد: سجادی‌فر، وحید؛ کسان، نسترن؛ کمالی‌نهاد، علی اکبر (۱۴۰۴). واکاوی بازخوردهای معنایی و خوانشی فارسی‌نویسی جای‌نام‌های کردی: مطالعه موردی برخی جای‌نام‌های استان کرمانشاه. *مطالعات زبان‌ها و گویش‌های غرب ایران*، ۱۳ (۲)، ۷۱-۸۴. <http://doi.org/10.22126/jlw.2024.10425.1756>

ناشر: دانشگاه رازی

© نویسندگان

DOI: <http://doi.org/10.22126/jlw.2024.10425.1756>

۱- مقدمه

جای‌نام‌ها^۱ واژگانی هستند که از نظر کارکرد فرهنگی، سیاسی، اجتماعی، جغرافیایی، تاریخی و غیره اهمیت فراوانی دارند. هرگونه دگرگونی غیرعلمی و بدون کارشناسی ساخت‌واژی یا ساختار معنایی آن‌ها می‌تواند در فرایند درک درست نسل‌های آینده از گذشته فرهنگی، تاریخی، تباری، اعتقادی و جغرافیایی - روستاها، شهرها، کشورها و به‌طور کلی همه مکان‌هایی که با آن‌ها در ارتباط هستند - آسیب‌هایی جبران‌ناپذیر به وجود آورد. در این بین، فارسی‌نویسی جای‌نام کردی از مواردی است که باتوجه‌به مؤلفه‌هایی همچون سخت‌بودن خوانش یا ناآگاهی درست از خوانش درست جای‌نام‌ها یا ناآگاهی از معنای آن‌ها، ممکن است دگرگونی معنایی در آن‌ها ایجاد کند. جای‌نام‌های کردی کرمانشاهی از جای‌نام‌هایی هستند که ممکن است طی فرایند فارسی‌نویسی، معنای بسیاری از آن‌ها دگرگون شود. بنابراین، بازخوردهای معنایی فارسی‌نویسی جای‌نام‌های کردی استان کرمانشاه مسئله‌ای مهم است که روشن‌شدن این مسئله می‌تواند بیان‌کننده آسیب‌های احتمالی آن باشد. فرضیه‌ای که پژوهش پیش‌رو برپایه آن شکل گرفته است، بیان‌کننده این است که فارسی‌نویسی جای‌نام‌های کردی کرمانشاهی می‌تواند به روش‌های مختلف، دگرگونی معنایی در آن‌ها ایجاد کند.

تاکنون پژوهش‌های گوناگونی درباره جای‌نام‌ها انجام شده است که این پژوهش‌ها در متون کهن فارسی به شکل پراکنده و گاه غیرمستقیم وجود داشته‌اند. در میان پژوهش‌های یادشده می‌توان به آثاری همچون *فتوح البلدان* بلاذری (۱۳۴۶)، *تاریخ رسل و الملوک طبری* (۱۳۶۸)، *تجارب‌الامم* مسکویه (۱۳۷۹)، *تاریخ گزیده* حمدلله مستوفی (۱۳۷۹)، *معج‌البلدان* یاقوت حموی (۱۳۸۰) و *تاریخ عالم عباسی آرای* (۱۳۸۲) اشاره کرد. اگر بخواهیم علمی‌تر به پیشینه بحث جای‌نام‌شناسی در ایران بپردازیم، می‌توان کتاب *کاروند کسروی* (۱۳۵۲) اثر کسروی را نخستین اثری دانست که با نوشتن نام شهرها و دیه‌های ایران در دو دفتر، با نگاهی علمی و امروزی به بحث جای‌نام‌شناسی در ایران پرداخته است. پس از کسروی، پژوهشگرانی مانند نوبان (۱۳۷۴)، توکلی‌مقدم (۱۳۷۵)، افشار سیستانی (۱۳۸۲) و چکنگی (۱۳۸۷) پژوهش‌هایی درباره ریشه معنایی و زبانی جای‌نام‌های ایرانی انجام داده‌اند. همچنین مقاله‌هایی درباره جای‌نام‌شناسی ایرانی صورت گرفته است که برخی از آن‌ها به شرح زیر است:

باستانی راد و مردوخ (۱۳۹۲) در پژوهشی با بررسی گونه‌شناسی جای‌نام‌ها در جغرافیای تاریخی ایران کوشیده‌اند تا با تعیین ساختار و گونه‌شناسی تاریخی-جغرافیایی، انواع جای‌نام‌ها را براساس علت‌یابی در نام‌گذاری‌ها دسته‌بندی کنند.

کاویانی راد و دیگران (۱۳۹۹) با بررسی جای‌نام‌شناسی کوه آردشان نه‌اوند به این نتیجه رسیده‌اند که با استناد به بُن‌مایه‌های جغرافیایی و جای‌نام‌های پیرامونی، جای‌نام آردشان به معنی «جایگاه مقدس» است.

رضایی (۱۳۹۷) در پژوهشی سرگذشت چهارهزارساله یک جای‌نام باستانی (سرپل‌ذهاب) را بررسی کرده است. بنابر نتایج به‌دست‌آمده، از ابتدای هزاره دوم پس از میلاد تا دوره اسلامی، نام مکان موردبحث در متون و منابع گوناگون به زبان‌های اکدی، یونانی، عربی و فارسی، به‌صورت‌های مختلف اما نزدیک‌به‌هم - همچون «خلمان»، «آلمان»، «آرمان»، «حلمان»، «خَلا» و «حلوان» - ثبت شده است. همچنین در این پژوهش تجزیه‌وتحلیل متون و برخی اسامی خاص مرتبط با شهر قدیم نشان داد که در گذشته نیز همچون امروز، شهر مذکور تنوع قومی-مذهبی چشمگیری داشته است.

اعراب (۱۳۹۶) درباره جای‌نام‌های مرتبط با خلیج فارس در دوره ایلام به این نتیجه رسیده است که از مهم‌ترین جای‌نام‌های ایلامی مرتبط با خلیج فارس می‌توان به «بشیمه»، «دیلمون»، «مگن»، «ملوها» و «لیان» اشاره کرد. ازسوی دیگر، با مطالعه جایگاه خدایان ایلامی می‌توان دریافت الهه کیریریشا^۲ در حوزه خلیج فارس جایگاهی ویژه داشته است. باتوجه‌به نقش زن در جوامع ایلامی به نظر می‌رسد این جایگاه در جای‌نام‌های خلیج فارس اهمیت بیشتری داشته است.

سبزه‌علیپور (۱۳۹۶) نیز در پژوهشی انواع جای‌نام‌های منطقه تات‌زبان شاهرود خلخال را با تمرکز بیشتر بر روستای «درو» و بیان ویژگی‌های زبانی آن‌ها بررسی کرده است. درنهایت، او به این نتیجه رسیده است که مطالعات جای‌نام‌ها و خرده‌جای‌نام‌ها در زبان فارسی و پژوهش‌های زبان‌شناسی هنوز جایگاه خود را به‌درستی پیدا نکرده است.

باتوجه‌به موارد یادشده و بررسی‌های فراوان در پایگاه‌های علمی و فصلنامه‌ها و نشریات علمی و پژوهشی، تاکنون هیچ

پژوهشی انجام نشده است که به فارسی‌نویسی جای‌نام کردی (مطالعه موردی نام-مکان‌های استان کرمانشاه) پرداخته باشد. به این دلیل، در پژوهش حاضر که با روش توصیفی-تحلیلی و مطالعه موردی انجام شده است، کوشش می‌شود برپایه خوانش و معنای جای‌نام‌ها در میان گویشوران محلی، بازخورد فارسی‌نویسی برخی جای‌نام‌های کردی استان کرمانشاه بررسی و تحلیل شوند تا به مسئله پژوهش و فرضیه مطرح در آن پاسخی روشن داده شود.

۲- جای‌نام‌ها و جای‌نام‌شناسی

جای‌نام‌ها واژه‌هایی هستند که برپایه مؤلفه‌های گوناگون به عنوان نام یک مکان یا سرزمین در گذر زمان شکل گرفته‌اند و ممکن است، دچار دگرگونی شوند. جای‌نام‌ها را می‌توان از دو دیدگاه توپونیمی (جای‌نام) (ترقی اوغاز، ۱۳۸۱: ۲-۴) و انوماستیک^۱ (نام‌شناسی) (رفاهی، ۱۳۸۰: ۴۹-۵۳) بررسی کرد. از منظر توپونیمی که نسبت به انوماستیک دیدگاهی گسترده‌تر است، جای‌نام‌ها باتوجه به ویژگی‌های تاریخی، جغرافیایی، فرهنگی و زبان‌شناسی و غیره مطالعه می‌شوند (ترقی اوغاز، ۱۳۸۱: ۱۳۷). به عبارت دیگر، توپونیمی علمی گسترده است که در آن کوشش می‌شود با آوردن دلایل و مدارک استوار به تبیین و اثبات معنای جای‌نام‌ها پرداخته شود (شارق، ۱۳۸۵: ۲-۴). از منظر انوماستیک، جای‌نام‌ها صرفاً از نظر زبان‌شناسی بررسی می‌شوند. جای‌نام براساس مؤلفه‌های گوناگونی مانند قوم، زیستگاه‌های موجودات، وجود درختان یا گیاهان، نام اشخاص شاخص، آب‌ها، کیهان، اساطیر، یادمان‌ها و ادیان برای مکان‌های گوناگون انتخاب می‌شوند. در بررسی جای‌نام‌ها باید به چند شاخص توجه شود: نوع موقعیتی که نام بر آن گذاشته شده است، محل قرارگیری، منبع اطلاعات و ویژگی‌های خاص یا دلیل نام‌گذاری (تنت و بلایر^۲، ۲۰۱۱: ۶۹-۷۰) که هر کدام از این موارد می‌توانند در درک درست جای‌نام بااهمیت باشند.

باتوجه به شاخص‌های یادشده جای‌نام‌ها را می‌توان به گونه‌هایی تقسیم کرد که از این قرارند: **قوم‌جای‌نام‌ها**^۳ (مکانی که براساس حضور یک قوم نام‌گذاری شده است؛ مانند «بلوچستان» مکان قوم بلوچ)، **زیست‌جای‌نام‌ها**^۴ (مکانی که زیستگاه یک حیوان یا موجود زنده است؛ مانند «کهله جمن» نام کوهی در استان ایلام که زیستگاه نوعی کل یا آهو بوده است)، **گیاه‌جای‌نام‌ها**^۵ (مکانی که محل رویش گیاه یا درختی خاص است؛ مانند «انار» نام یکی از مناطق ایلام و گیلان غرب که سرشار از باغ‌های انار است)، **مردم‌جای‌نام‌ها**^۶ (مکانی که براساس نام یک شخص نام‌گذاری شده است؛ مانند «قوای شیان» (قباد شیان) که نام روستایی اطراف اسلام‌آباد غرب است و نام آن از نام مردی به نام «قباد» از سرداران ایل کلهر گرفته شده است)، **آب‌جای‌نام‌ها**^۷ (مکانی که در کنار یک رود، دریا یا خلیج است؛ مانند «تیه‌نی چهرمی» (چشمه سفید) که نام چشمه‌ای در استان کرمانشاه است و از همین نام برای نام‌گذاری روستایی استفاده شده است که این چشمه در نزدیکی آن قرار دارد)، **کیهان‌جای‌نام‌ها**^۸ (براساس نام اجرام آسمانی نام‌گذاری شده‌اند؛ مانند کهکشان راه شیری)، **اساطیرجای‌نام‌ها**^۹ (نامی که براساس یک اسطوره خاص انتخاب شده است؛ مانند «طاق روسه» (طاق رستم) که نام یکی از آثار باستانی کهن استان ایلام در روستای زنجیره علیا است)، **یاد‌جای‌نام‌ها**^{۱۰} (براساس یادمان یک رخداد خاص انتخاب شده است؛ مانند «روسی کوشیای» (کشتارگاه روس‌ها) که نام تنگه‌ای است که در آن سپاه روس گرفتار کمین مردم می‌شوند و تعداد زیادی از آن‌ها در آنجا کشته می‌شوند)، **دین‌جای‌نام‌ها**^{۱۱} (براساس مؤلفه‌های دینی و مذهبی نام‌گذاری شده‌اند؛ مانند «بیت‌المقدس» که قبله اول مسلمانان بوده است و این نام بر شهر یا منطقه‌ای خاص در فلسطین نهاده شده است)، **وام‌جای‌نام‌ها**^{۱۲} (نام سرزمینی که در جای دیگر است و براساس کوچ ساکنان، بر مکان جدید گذاشته می‌شوند؛ مانند «ارکوازی» که نام یکی از روستاهای اطراف اسلام‌آباد غرب

1. onomastic
2. J. Tnet & D. Blair
3. ethnotoponyms
4. zootoponyms
5. phytotoponyms
6. anthrotoponyms
7. hydrotoponyms
8. cosmotoponyms
9. mythotoponyms
10. memotoponyms
11. theotoponyms
12. emmigrotoponyms

است که ساکنان آن از روستای ارکوازی ایلام به این منطقه آمده‌اند و نام محل زندگی گذشته خود را بر این روستا گذاشته‌اند) و **نام‌جای‌نام‌ها**^۱ (براساس نام‌خانوادگی یک خانواده یا خاندان خاص مانند «کسان‌ترازگ»، که نام‌خانوادگی یک خاندان خاص در استان کرمانشاه است، انتخاب می‌شوند) (رفاهی، ۱۳۸۰: ۱۴۵-۱۵۸). باتوجه‌به مؤلفه‌های یادشده، جای‌نام‌ها را می‌توان از دیدگاه‌های گوناگون علمی مطالعه کرد.

جای‌نام‌ها از جنبه‌های دیگری همچون جای‌نام‌های توصیفی (مانند «نِسار» و «خوره‌تاو» که به‌ترتیب به مکان‌های «سایه‌گیر» و «آفتاب‌گیر» در هر منطقه گفته می‌شود)، جای‌نام‌های پیوندی (مانند «قازی وهن» که نام کوهی در نزدیکی حمیل است که بر فراز آن، امام‌زاده‌ای به نام «قاضی‌الکلیا» دفن شده است و درکنار آن بقعه، یک درخت بید کهن خشک وجود دارد؛ به‌این‌ترتیب، این جای‌نام از پیوند دین‌جای‌نام و گیاه‌جای‌نام ساخته شده است)، جای‌نام‌های ملازم (با اسم حیوان، گیاه، احساسات و... مانند مثال‌هایی که در بالا برای گیاه‌جای‌نام‌ها، زیست‌جای‌نام‌ها، آب‌جای‌نام‌ها و... ذکر شد)، جای‌نام‌های ملکی (مانند همه مکان‌هایی که واژه «آباد» را همراه خود دارند و همه آن‌ها در گذشته مزرعه‌های شخصی یا مکان‌های متعلق به شخصی خاص بوده‌اند؛ مانند اسدآباد، علی‌آباد، احمدآباد، جعفرآباد که همه به‌نوعی رابطه ملکی بین مکان و شخص را نشان می‌دهند و با گذر زمان گسترش یافته و از حالت شخصی‌بودن خارج شده‌اند)، جای‌نام‌های یادمانی (مانند مشهد)، جای‌نام‌های ستایش‌آمیز (مانند «مدینه منوره» به معنای شهر نورانی) و... قابل‌دسته‌بندی هستند. براساس این، استورات^۲ (۱۹۵۴) جای‌نام‌ها را واژه‌هایی می‌داند که همانند بسیاری دیگر از واژه‌ها، دگرگونی‌های آن‌ها می‌تواند موضوعی قابل‌مطالعه در زبان‌شناسی در زمانی باشد؛ زیرا این جای‌نام‌ها همواره در معرض دگرگونی‌های طبیعی آوایی و معنایی متأثر از تحولات اجتماعی و سیاسی گوناگون هستند. از نظر آرلاتو^۳ (۱۳۷۳)، این دگرگونی‌ها گاه در گذر زمان باعث می‌شود دریافت معنای جای‌نام‌ها برای نسل‌های آینده پیچیده شود (ص. ۲۸). اما این نکته را نباید فراموش کرد که هیچ جای‌نامی بی‌معنا نیست؛ زیرا اگر جای‌نام‌ها معنایی نداشته‌اند، هرگز برای نامیدن جایی از آن استفاده نمی‌شد (ترقی‌اوغار، ۱۳۸۱: ۱۴۴)؛ بنابراین، باتوجه‌به اصل معناداربودن جای‌نام‌ها، علمی به نام «ایتمولوژی»^۴ (ریشه‌شناسی بیان تاریخی یک واژه) برای شناخت معنای درست جای‌نام‌ها مطرح می‌شود که به مطالعه قدیمی‌ترین زمان کاربرد واژه تا زمان نوشتن تاریخ آن از لحاظ آوایی و معنایی می‌پردازد. به‌عقیده ابوالقاسمی (۱۳۹۷)، باتوجه‌به این مباحث، ریشه‌شناسی آوایی و معنایی جای‌نام‌ها باید براساس مؤلفه‌های علمی زبان‌شناسی انجام شود؛ به‌این‌دلیل، ریشه‌شناسی عامیانه یا ریشه‌شناسی واژه براساس حدس‌ها و گمان‌ها می‌تواند به شناخت درست آوا یا معنای جای‌نام‌ها آسیب برساند؛ زیرا ممکن است این حدس‌ها و گمان‌ها مبنای ترجمه یا بازنویسی جای‌نام‌ها به زبان‌های دیگر قرار گیرد و همین امر مرگ معنایی و آوایی جای‌نام‌ها را به‌همراه داشته باشد. از این‌رو، زبان‌شناسان در ریشه‌شناسی واژگان باید همانند یک باستان‌شناس عمل کنند و براساس شواهد موجود تصمیم بگیرند و عمل کنند و با دستیابی به شواهد جدید، ریشه واژه را دوباره بررسی کنند (جکسون^۵، ۲۰۰۲: ۱۱۷). جای‌نام باتوجه‌به گستردگی و کوچکی دایره مرزی که بر آن تعلق دارند می‌توانند کلان جای‌نام^۶ یا خرد جای‌نام^۷ باشند که همین کلان و خردبودن آن‌ها شهرت یا گمنامی آن‌ها در متون قدیمی یا تاریخی و به‌تبع آن ادامه زندگی یا دگرگونی و مرگ این جای‌نام را طی تاریخ در پی دارد.

۳- بحث و بررسی

۳-۱ بازخوردهای معنایی و خوانشی فارسی‌نویسی جای‌نام‌های کردی استان کرمانشاه

کرمانشاه از استان‌هایی است که زبان مردم آن غالباً در گروه گویش‌های گوناگون زبان کردی همچون کلهری، جافی و سنجابی قرار می‌گیرد؛ به‌این‌دلیل، جای‌نام به‌کاررفته در مناطق مختلف این استان نیز برگرفته از گویش‌های متفاوت زبان کردی است. باتوجه‌به رسمی‌بودن زبان فارسی و نیاز بسیاری از گویشوران غیرکردزبان به استفاده از این جای‌نام‌ها، فارسی‌نویسی این

1. pathroponyms
2. G. R. Stewart
3. A. Arlotto
4. etymology
5. H. Jackson
6. macroponymy
7. microponymy

نام‌ها امری اجتناب‌ناپذیر است؛ اما آنچه در فارسی‌نویسی جای‌نام‌های کردی کرمانشاه نگران‌کننده است، فارسی‌نویسی جای‌نام‌ها براساس الگوی عامیانه حدس و گمان‌های غلط و شبیه‌انگاری‌ها نادرست است که می‌تواند دگرگونی معنایی جای‌نام‌های کردی کرمانشاهی را در پی داشته باشد. بررسی‌های انجام‌شده درباره برخی جای‌نام‌های کردی کرمانشاهی در این پژوهش نشان می‌دهد که فارسی‌نویسی این جای‌نام‌ها چهار بازخورد معنایی دارد که عبارت‌اند از: الف) دگرگونی معنایی و خوانشی جای‌نام؛ ب) بی‌معناشدن و ازبین‌رفتن خوانش کردی جای‌نام؛ ج) ثبات معنایی جای‌نام با معادل‌نویسی فارسی و ازمیان‌رفتن خوانش کردی جای‌نام؛ د) کوشش برای حفظ خوانش کردی جای‌نام در فارسی‌نویسی و انتقال نیافتن معنا به غیرکردزبانان.

در ادامه، پژوهشگران پژوهش حاضر که خود گویشوران زبان کردی کلهری هستند، می‌کوشند با استناد به معنا و خوانش جای‌نام‌ها در میان گویشوران کردی، چهار بازخورد معنایی یادشده در برخی از جای‌نام‌های کردی استان کرمانشاه را که از نظر معنایی روشن^۱ هستند، تحلیل و بررسی کنند.

۳-۱-۱ بی‌معناشدن و ازبین‌رفتن خوانش کردی جای‌نام

بی‌معناشدن و ازبین‌رفتن خوانش کردی جای‌نام در فرایند فارسی‌نویسی به بازخوردی گفته می‌شود که برپایه آن یک جای‌نام به شکلی فارسی‌نویسی می‌شود که هیچ معنای قابل‌فهم و قابل‌توجهی در زبان مبدأ (کردی) و زبان مقصد (فارسی) ندارد؛ حتی در برخی موارد ساخت جای‌نام فارسی‌نویسی‌شده با ساخت جای‌نام در زبان مبدأ همگونی ندارد. به بیان دیگر، در فرایند فارسی‌نویسی به دلیل نبود شباهت معنایی، آوایی یا واژگانی جای‌نام کردی با واژه‌ای در زبان فارسی، برخی حروف دچار دگرگونی می‌شوند و جای‌نام به شکلی فارسی‌نویسی می‌شود که واژه برگردان به زبان فارسی فاقد هرگونه معنا در زبان مقصد و مبدأ است. این رخداد ممکن است برای جای‌نام‌های ساده یا مرکب اتفاق بیفتد؛ برای مثال، در واژه «ریژ ناو» که نام منطقه‌ای در شهرستان دالاهو است و در زبان کردی از دو بخش بن فعل مضارع («ریژ» از مصدر رژیان یا رشیان به معنای «ریختن») + اسم («ناو» به معنای «آب») ساخته شده است، به جای فارسی‌نوشت «ریزآب» یا «آبشار» که با مقوله دستوری و معنایی جای‌نام یادشده در زبان مبدأ تطابق دارد، صامت «ژ» به صامت «ج» دگرگون شده است و واژه مرکب «ریجاب» شکل گرفته است. «ریجاب» از دو بخش (ریج) + اسم (آب) ساخته شده است که بخش اول آن یعنی «ریج» مقوله خاص دستوری ندارد و معنای مشخصی هم ندارد؛ در نتیجه، یک جای‌نام بی‌معنا ایجاد شده است. همچنین جای‌نام «نوژی ورن» یا «نژی ورن» که نام یکی از روستاهای اطراف شهرستان صحنه است، در زبان کردی از دو بخش اسم («نژی» یا «نوژی» به معنای «عدس») + قید مکان (وهران که در زبان کردی بر مکان و محل دلالت دارد) ساخته شده است. این جای‌نام در فارسی‌نویسی با تبدیل شدن مصوت «ی» به «ا» و صامت‌های «ج» به «ژ»، «ی» به «و»، «و» به «ب»، به صورت واژه «نجوبران» درآمده است. «نجوبران»، واژه‌ای مرکب است که از فعل امر منفی (نچو) + صفت فاعلی («بران» به معنی «برنده‌ها») ساخته شده است که از ترکیب آن‌ها واژه‌ای بی‌معنا ایجاد شده است. همچنین جای‌نام «ریوته وهن» که در گویش کردی جای‌نامی ساخته شده از صفت («ریوت» به معنای «برهنه») + اسم (درخت وهن یا درخت بند یا همان پسته کوهی است که یکی از درختان بومی مناطق گوناگون استان کرمانشاه به شمار می‌رود) است^۲، در فارسی‌نویسی با حذف مصوت «ایو» و جایگزین کردن مصوت «او» و اضافه کردن صامت «د» به آخر واژه «ون» به شکل واژه «روتوند» نوشته شده است. واژه «روتوند» از دو بخش روت + پسوند نسبت (وند به معنای وابسته مثل جلالوند، بیرانوند) ساخته شده است که روی هم رفته واژه‌ای بی‌معنا است. بنابراین، این جای‌نام در فارسی‌نویسی واژه‌ای بی‌معنا شده است که هیچ شباهت معنایی و خوانشی با جای‌نام زبان مبدأ ندارد. همچنین می‌توان به جای‌نام «شایباخ» از مناطق حومه بخش حمیل شهرستان اسلام‌آباد غرب اشاره کرد. «شایباخ» که در گویش کردی «شا به‌یداخ» بوده است و از دو بخش اسم («شا» همان «شاه») + اسم («به‌یداخ» به معنای «چادر، سایه‌بان یا خانه موقت») ساخته شده است، در فارسی‌نویسی با حذف مصوت «ی» و تبدیل صامت «خ» به «غ» در قالب واژه «شاه‌یداخ» نوشته شده است. «شاه‌یداخ» از دو بخش اسم (شاه) + بداع (بی‌معنا) تشکیل شده است که در نهایت واژه‌ای بی‌معنا از آن ایجاد شده است. همچنین جای‌نام «کهنه هر» که از روستاهای

۱. به این معنا که دلیل اطلاق جای‌نام بر مکان روشن باشد و معنای جای‌نام قابل‌فهم باشد.

۲. گویا درخت احتمالی که این منطقه براساس آن نام‌گذاری شده است، چیزی شبیه دیگر ون (بیدهای مقدس در این استان مانند «قازی ون» و «ونه رنگینه کوزران» بوده است.

اطراف بخش حمیل است، در گویش کردی به معنای «درّه گل» است. «کهنه هر» از دو بخش اسم («کهن» به معنای «درّه») + اسم («هر» به معنای «گل یا سبزه») ساخته شده است؛ اما این واژه طی فرایند فارسی‌نویسی با اضافه شدن «د» به پایان «کهن» و تبدیل مصوت «ا» به مصوت «ی»، به شکل «کنده‌هر» درآمده است. «کنده‌هر» از سه بخش بن ماضی (کند) + میانوند (ه) + صفت مبهم (هر) ساخته شده است که درنهایت هیچ معنایی را ایجاد نمی‌کند.

۳-۱-۲ دگرگونی خوانشی و معنایی جای‌نام‌ها

دگرگونی معنایی و خوانشی جای‌نام به بازخوردی اطلاق می‌شود که طی آن معنای جای‌نام کاملاً با معنای کردی آن متفاوت است. به بیان بهتر، اگرچه در این نوع بازخورد ممکن است ساختمان جای‌نام فارسی‌نویسی شده با ساختمان جای‌نام کردی تطابق داشته باشد یا متفاوت نمود یابد، آنچه حتماً اتفاق می‌افتد این است که جای‌نام کردی پس از فارسی‌نویسی نه تنها معنایی متفاوت پیدا می‌کند، بلکه خوانش کردی آن از بین می‌رود. در این بازخورد، ریشه‌شناسی واژه براساس حدس و گمان‌های غیرعلمی انجام می‌شود؛ یعنی بدون در نظر گرفتن معنای واژه در زبان و گویش کردی و صرفاً براساس شباهت ظاهری واژه کردی با یک واژه در زبان فارسی، به فارسی‌نویسی جای‌نام پرداخته می‌شود. برای مثال، جای‌نام کردی «تاق وه‌سان» که از سه بخش اسم (تاق) + حرف اضافه (وه) + اسم («سان» یعنی «سنگ») ساخته شده است و معنای آن طاقی از «جنس سنگ» یا «طاق سنگی» است در فارسی‌نویسی به دلیل شباهت بسیار کم آوایی «وه‌سان» با «بُستان» به واژه «طاق‌بستان» تبدیل شده است. «طاق‌بستان» واژه‌ای مرکب از اسم (طاق) + اسم (بستان) است که معنای آن کاملاً با معنای جای‌نام مبدأ تفاوت دارد؛ زیرا این واژه مرکب ساختی شبیه واژه‌های «باغ‌ویلا» (هم باغ و هم ویلا)، «نشانه‌معنا» (هم نشانه و هم معنا)، «خانه‌باغ» (هم خانه و هم باغ) دارد و معنای آن «هم طاق و هم بستان» می‌شود؛ این درحالی است که معنای کردی این جای‌نام به درستی بر طاقی دلالت دارد که جنس آن از سنگ است. به این ترتیب، معنای اصیل و بومی این جای‌نام کردی در فرایند فارسی‌نویسی کاملاً متفاوت شده است. همچنین می‌توان به جای‌نام «سیووه خور» اشاره کرد که در گویش کردی به معنای کسانی است که شش گوسفند را می‌خورند. «سیووه خور» که از دو بخش اسم («سیووه» به معنای «شش گوسفند») + صفت فاعلی («خور» به معنای «خورنده») ساخته شده است، در فارسی‌نویسی به شکل «سیاه خور» نوشته شده است. «سیاه خور» از دو بخش صفت (سیاه) + بن مضارع (خور) ساخته شده است و معنای آن «خورنده سیاه» یا «سیاه‌خورنده» است که از نظر معنایی با جای‌نام کردی تفاوت آشکار دارد. همچنین در جای‌نام «کوله جو» که در زبان کردی به معنای «جوی کوتاه» است و نام یکی از روستاهای اطراف شهرستان اسلام‌آباد غرب است، جای‌نام، واژه‌ای مرکب از دو بخش صفت («کول» به معنای «کوتاه») + اسم («جو» به معنای «جوب» است؛ اما این جای‌نام در فارسی‌نویسی به واژه مرکب «کله جوب» تبدیل شده است که از اسم («کله» به معنای «سر») + اسم (جوب) تشکیل شده است. معنای کلی «کله جوب»، «سر جوب» می‌شود که از نظر معنایی با معنای جای‌نام مبدأ کاملاً متفاوت است. همچنین در جای‌نام «گیه لان» که در گویش کردی به معنای «مکان سرسبز» است، جای‌نام مرکب از دو بخش اسم («گیه» به فارسی «گیاه») + اسم («لان» به معنای «لانه، مکان») است و این نام به دلیل سرسبزی شگفت‌انگیز این منطقه بر آن نهاده شده است. این جای‌نام در فارسی‌نویسی «گیلان» معنا شده است. «گیلان» جای‌نامی وندی یا مشتق است که از اسم («گیل» به معنای «مردمان گیلک») + پسوند مکان («ان» مکان‌ساز مثل «ان» در تهران و کرمان) تشکیل شده است و معنای کلی آن «سرزمین مردمان گیلک» است؛ به این ترتیب، شباهت فرض‌شده آوایی این دو جای‌نام سبب شده است که در فارسی‌نویسی به صورت «گیلان» نوشته شود. همچنین روستای «ته‌نگ شوان» از روستاهای بخش «حسن‌آباد» در استان کرمانشاه، جای‌نامی مرکب است که از دو بخش اسم («ته‌نگ» به معنای «تنگه») + اسم («شوان» به معنای «چوپان») ساخته شده است و در گویش کردی به معنای «تنگه چوپانان» است. با توجه به روایت‌های مردم کرد، دلیل نام‌گذاری این روستا به «ته‌نگ شوان» این است که در گذشته چوپانان در پایان قرارداد (شهرت شوان) خود با صاحبان گوسفندان، در این منطقه جمع شده‌اند و جشن گرفته‌اند. اما این جای‌نام در فارسی به سبب شباهت واژه «شوان» به «شوهان» (یکی از ایلات پشتکوه ایلام)، «تنگ شوهان» نوشته شده است که معنای آن تنگه مربوط به ایل شوهان است. بنابراین، این جای‌نام در زبان مقصد معنایی متفاوت با معنای آن در زبان مبدأ دارد. همچنین در جای‌نام مرکب «چیا کول» که روستایی در شهرستان اسلام‌آباد غرب است و

در گویش کردی به معنای «تپه کوتاه» است، از دو بخش اسم («چپا» به معنای «تپه») + صفت («کول» به معنای «کوتاه») ساخته شده است. در فارسی‌نویسی این جای‌نام به شکل «چغا گل» درآمده است که جای‌نامی مرکب از دو بخش اسم («چغا» یا همان «تپه») + اسم (گل) است و معنای آن «تپه گل» است.

۳-۱-۳ ثبات معنایی جای‌نام‌ها با معادل‌نویسی فارسی و از میان رفتن خوانش کردی آن‌ها

ثبات معنایی جای‌نام با معادل‌نویسی فارسی و از میان رفتن خوانش کردی آن‌ها از دیگر بازخوردهای فارسی‌نویسی جای‌نام‌های کردی است که در آن جای‌نام فارسی‌نویسی شده با معنای کردی آن تطابق دارد. در این نوع فارسی‌نویسی کوشش می‌شود جای‌نام‌ها به زبان فارسی ترجمه شوند؛ بنابراین، خوانش و آوای واژه کردی کاملاً حذف می‌شود و صرفاً معنای آن باقی می‌ماند. برای مثال، جای‌نام «ناو ته‌نگ مه‌سیوری» را که نام یکی از روستاهای استان کرمانشاه است، در نظر بگیرید. این جای‌نام از دو بخش اسم («ناو» به معنای «میان») + اسم («ته‌نگ» به معنای «تنگه») ساخته شده است که به واژه «مه‌سیوری» (منصوری در فارسی) اضافه شده است. این جای‌نام طی فرایند فارسی‌نویسی به شکل واژه «میان تنگه منصوری» ترجمه شده است و واژه ترجمه‌شده از نظر ساخت از دو بخش اسم (میان) + اسم (تنگه) ساخته شده است که به واژه منصوری (فارسی مه‌سیوری) اضافه شده است. به این ترتیب، خوانش کردی این واژه کاملاً از بین رفته است و تنها معنای آن باقی مانده است. همچنین در جای‌نام کردی «تیه‌نی چه‌رمی» که واژه‌ای مرکب از دو بخش اسم («تیه‌نی» به معنای «چشمه») + صفت («چه‌رمی» به معنای «سفید») ساخته شده است و در گویش کردی به معنای «چشمه سفید» است، در فارسی‌نویسی به شکل واژه مرکب «چشمه سفید» ترجمه شده است. این واژه از دو بخش اسم (چشمه) + صفت (سفید) تشکیل شده است و در آن خوانش کردی واژه از بین رفته است. همچنین جای‌نام «چپا که‌و» که در زبان کردی به معنای «تپه کبود» است و واژه‌ای مرکب از دو بخش اسم («چپا» به معنای «تپه») + صفت («که‌و» به معنای «کبود») است، در فارسی‌نویسی به شکل واژه مرکب «چغا کبود» ترجمه شده است. این واژه از دو بخش اسم («چغا» که همان «تپه» است) + صفت (کبود) تشکیل شده است که از نظر معنایی با جای‌نام کردی هم‌معنایی دارد؛ ولی خوانش کردی واژه به کلی از میان رفته است. همچنین جای‌نام «خه‌سره و ناو» که از روستاهای استان کرمانشاه است و واژه‌ای مرکب از دو بخش اسم («خه‌سره» همان «خسرو» در زبان فارسی) + صفت («ناو» به معنای «آباد») است، در فرایند فارسی‌نویسی به شکل واژه مرکب «خسرو آباد» ترجمه شده است. این واژه از دو بخش اسم (خسرو) + صفت (آباد) ساخته شده است که از نظر معنایی با جای‌نام کردی هم‌معنا است؛ ولی خوانش کردی واژه در فارسی‌نویسی از میان رفته است.

۳-۱-۴ حفظ خوانش کردی جای‌نام در فرایند فارسی‌نویسی و انتقال نیافتن معنای آن‌ها به غیر کردزبانان

حفظ خوانش کردی جای‌نام‌ها در فرایند فارسی‌نویسی و انتقال نیافتن معنا به غیر کردزبانان بازخوردی است که طی آن کوشش می‌شود جای‌نام‌های کردی کرمانشاهی با حداقل دگرگونی خوانشی که باتوجه به تفاوت زبان کردی و فارسی امری اجتناب‌ناپذیر است، به همان خوانش کردی فارسی‌نویسی شود. به این ترتیب، خوانش جای‌نام کردی در فارسی‌نویسی حفظ می‌شود؛ اما ممکن است معنای آن برای غیر کردزبانان قابل درک نباشد. برای مثال، در فارسی‌نویسی جای‌نام «کمره» که واژه‌ای ساده است و در گویش کردی به معنای «صخره و کوه» است، کوشش شده است که جای‌نام به همان ساختار خوانشی در گویش کردی فارسی‌نویسی شود و همین امر سبب شده است که معنای این جای‌نام برای غیر کردزبانان چندان قابل فهم نباشد. همچنین جای‌نام «بازگه» که نام یکی از روستاهای شهرستان اسلام‌آباد غرب است و معنای آن در زبان کردی «روشن، آشکار، سفید» است، واژه‌ای ساده است که در فارسی‌نویسی کوشش شده است که همان خوانش کردی آن نوشته شود و همین امر سبب شده است که معنای آن برای غیر محلی‌ها شناخته شده نباشد. همچنین در فارسی‌نویسی جای‌نام «به‌رزه» که یکی دیگر از روستاهای شهرستان اسلام‌آباد غرب است و از نظر واژگانی در زبان کردی به معنای «مکان بلند» است، کوشش شده است که واژه با همان خوانش کردی فارسی‌نویسی شود و به سبب کردی بودن واژه معنای آن برای غیر کردزبانان قابل فهم نباشد. همچنین می‌توان به «ارکوازی»، روستایی نزدیک اسلام‌آباد غرب اشاره کرد. به روایت ساکنان قدیم این منطقه، مردم این روستا در گذشته از طایفه بزرگ ارکوازی در استان ایلام جدا شده‌اند و در این روستا اسکان گرفته‌اند. «ارکوازی» جای‌نامی ساده است که در

فارسی‌نویسی آن کوشش شده است خوانش کردی جای‌نام تاحداً مکان حفظ شود؛ ولی باتوجه‌به ناآگاهی غیرکردزبانان از پیشینه این نام‌گذاری، معنای آن در فارسی‌نویسی روشن نیست. در فارسی‌نویسی جای‌نام «بره‌سیله» نیز که نام یکی از روستاهای اطراف اسلام‌آباد غرب است و در گویش کردی به معنای «کوه سیاه» یا «سرزمین سیاه» است و واژه‌ای مرکب از اسم («بر» به معنای «زمین یا کوه») + صفت («سیله» به معنای «سیاه‌رنگ») است، کوشش شده است خوانش کردی واژه در فارسی‌نویسی حفظ شود؛ اما باتوجه‌به کردی‌بودن واژگان، معنای آن‌ها برای غیرکردزبانان قابل‌درک نیست. همچنین در فارسی‌نویسی جای‌نام «ویسگه» که نام یک شخص خاص است، کوشش شده است خوانش کردی واژه حفظ شود؛ اما باتوجه‌به تفاوت خوانش این واژه در زبان فارسی معنای آن به غیرکردزبانان انتقال‌پذیر نیست.

۴- بحث و نتیجه‌گیری

فارسی‌نویسی جای‌نام‌های کردی استان کرمانشاه باتوجه‌به معیار و رسمی‌بودن زبان فارسی امری اجتناب‌ناپذیر است. همین امر سبب شده است که بسیاری از این جای‌نام‌ها فارسی‌نویسی شوند؛ اما در فارسی‌نویسی این جای‌نام‌ها چهار بازخورد مشاهده می‌شود: بازخورد نخست، دگرگونی معنایی جای‌نام طی فرایند فارسی‌نویسی است؛ به این معنا که به‌سبب ریشه‌شناسی عامیانه جای‌نام که براساس حدس و گمان و بدون مبنای علمی (علمی همچون توپونیمی، انوماستیک و اتیمولوژی) انجام می‌شود، بدون درنظرگرفتن معنای واژه در زبان و گویش کردی و صرفاً براساس شباهت ظاهری واژه کردی با واژه‌ای در زبان فارسی، جای‌نام کردی با دگرگونی برخی صامت‌ها و مصوت‌ها فارسی‌نویسی می‌شود. این امر، دگرگونی خوانش کردی و دگرگونی معنای جای‌نام را به دنبال دارد. اما در بازخورد دوم، در فارسی‌نویسی جای‌نام‌های کردی، علاوه‌بر آنکه خوانش کردی جای‌نام‌ها از بین می‌رود، واژه‌ای ساخته می‌شود که هیچ معنایی ندارد. به عبارت دیگر، طی این بازخورد برای انتقال معنای اصلی جای‌نام یا حتی ایجاد یک معنا کوششی نمی‌شود که درعین تفاوت با معنای اصلی، در زبان فارسی معنایی قابل‌فهم باشد. اما در بازخورد سوم، در فارسی‌نویسی جای‌نام‌های کردی کرمانشاهی کوشش می‌شود که معنای جای‌نام در فرایند فارسی‌نویسی کاملاً حفظ شود؛ به این دلیل، در این بازخورد جای‌نام به فارسی ترجمه می‌شود و معنای آن دقیقاً با معنای جای‌نام هم‌پوشانی دارد؛ البته دراین‌بین خوانش کردی جای‌نام کاملاً از بین می‌رود. درنهایت، در بازخورد چهارم در فرایند فارسی‌نویسی کوشش می‌شود که جای‌نام با حداقل تفاوت در خوانش فارسی‌نویسی شود؛ اما باتوجه‌به تفاوت زبان کردی با زبان فارسی معنای جای‌نام به شکل درست آن انتقال نمی‌یابد. به عبارت دیگر، در این بازخورد جای‌نام کردی برای غیرکردزبانان قابل‌خوانش است؛ اما معنای خاصی ندارد؛ این درحالی است که این جای‌نام‌ها برای گویشوران کردی هم معنای کردی و هم خوانش کردی دارند. بنابراین، در فرایند فارسی‌نویسی در بیشتر موارد یک بخش از خوانش یا معنای واژه از بین می‌رود و در جایی که این دو حفظ می‌شوند، جای‌نام‌ها برای غیرکردزبانان قابل‌فهم و درک نیستند. باتوجه‌به موارد یادشده پیشنهاد می‌شود که در فارسی‌نویسی جای‌نام‌ها بر خوانش کردی تأکید شود؛ اما معنای جای‌نام به شکل ترجمه فارسی در کنار جای‌نام‌ها ذکر شود.

منابع

- آرلاتو، آنتونی (۱۳۷۳). *درآمدی بر زبان‌شناسی تاریخی*. مترجم: یحیی مدرسی. تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی. (تاریخ انتشار به زبان اصلی ۱۹۸۱)
- ابوالقاسمی، محسن (۱۳۹۷). *ریشه‌شناسی (اتیمولوژی)*. تهران: ققنوس.
- ترکمان، اسکندریگ (۱۳۸۲). *تاریخ عالم‌رای عباسی*. به کوشش ایرج افشار. تهران: امیرکبیر.
- اعراب، علی (۱۳۹۶). بررسی جای‌نام‌های مرتبط با خلیج فارس در دوره ایلام. مطالعات خلیج فارس، ۳(۱)، ۶-۱۷.
- افشار سیستانی، ایرج (۱۳۸۲). *پژوهشی در نام شهرهای ایران*. تهران: روزنه.
- باستانی راد، حسن؛ دلارا مردوخ (۱۳۹۲). گونه‌شناسی جای‌نام‌ها در جغرافیای تاریخی ایران. *پژوهش‌های تاریخی/اسلام و ایران*، ۷(۱۲)، ۵۲-۲۱.
- بلاذری، احمد بن یحیی بن جابر (۱۳۴۶). *فتوح البلدان* (بخش مربوط به ایران). مترجم: آذرتاش آذرنوش. تهران: بنیاد فرهنگ ایران. (تاریخ انتشار به زبان اصلی ۲۵۰ ه.ق.)

- ترقی اوغار، حسینعلی (۱۳۸۱). نقد کتاب مبانی توپونیمی و نگاهی توپونیمی‌های ایران. *مجله زبان‌شناسی*، ۱۷ (۲)، ۱۳۷-۱۴۵.
- توکلی‌مقدم، حمید (۱۳۷۵). وجه تسمیه شهرداری. تهران: معیاد.
- چکنگی، علیرضا (۱۳۸۷). *فرهنگ‌نامه تطبیقی نام‌های قدیم و جدید مکان‌ها جغرافیایی ایران و نواحی مجاور*. مشهد: آستان قدس.
- حموی، یاقوت بن عبدالله (۱۳۸۰). *معجم‌البلدان*. جلد ۱ و ۲. مترجم: علی‌نقی منزوی. تهران: سازمان میراث فرهنگی معاونت آموزش. (تاریخ انتشار به زبان اصلی ۶۲۱ ه.ق.)
- رضایی، ایرج (۱۳۹۷). از خلمان تا الون؛ سرگذشت چهارهزارساله یک جای‌نام باستانی (سرپل‌ذهاب). *پژوهشنامه ایران‌شناسی*، ۸ (۱)، ۳۷-۵۶.
- رفاهی، علمدار (۱۳۸۰). مبانی توپونیمی و نگاهی به توپونیمی‌های ایران. تهران: سازمان نقشه‌برداری کشور.
- سبزه‌علیپور، جهان‌دوست (۱۳۹۶). تأملی بر جای‌نام‌شناسی منطقه تات‌زبان شاهرود خلخال. *زبان فارسی و گویش‌های ایرانی*، ۲ (۱)، ۱۶۳-۱۸۳.
- شارق، سونیا (۱۳۸۵). *بررسی تاریخی، زبان‌شناختی نام شهرها و مکان‌های کهن استان فارس*. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد فرهنگ و زبان‌های باستانی، دانشگاه بوعلی سینا.
- طبری، محمد بن جریر (۱۳۶۸). *تاریخ رسل و الملوک*. مترجم: ابوالقاسم پاینده. تهران: اساطیر. (تاریخ انتشار به زبان اصلی ۳۰۳ ه.ق.)
- کاویانی راد، مراد؛ تهامی، مرتضی؛ شریفیان، فریبا (۱۳۹۹). نسبت جای‌نام‌شناسی و هویت مکانی: نمونه موردی کوه آردوشان نهاوند. *پژوهش‌های جغرافیایی سیاسی*، ۵ (۲)، ۱-۱۶.
- کسروی، احمد (۱۳۵۲). *کاروند کسروی*. به کوشش یحیی ذکاء. تهران: شرکت سهامی کتاب‌های جیبی.
- مستوفی، حمدالله (۱۳۷۹). *تاریخ گزیده*. تصحیح عبدالحسین نوایی. تهران: امیرکبیر.
- مسکویه، احمد بن علی (۱۳۷۹). *تجارب‌الامم*. تصحیح ابوالقاسم امامی. تهران: سروش.
- نوبان، مهرالزمان (۱۳۷۴). نام‌مکان‌های جغرافیایی در بستر زمان. تهران: ما.

References

- Aarab, A. (2016). Investigating the toponym related to the Persian Gulf in the Ilam period. *Journal of Persian Gulf Studies*, 3(1), 6-17. (In Persian)
- Abolghasemi, M. (2018). *Etymology*. Tehran: Qoqnos.
- Afshar Sistani, I. (2003). *A research on the names of Iranian cities*. Tehran: Rozeneh. (In Persian)
- Arlotro, A. (1994). *Introduction to historical linguistics* (Y. Madras, Trans.). Tehran: Institute for Humanities and Cultural Studies. (Original work published 1981) (in Persian)
- Bastani Rad, H., & Mardokhi, D. (2013). Typology of toponym in the historical geography of Iran. *Journal of Historical Researches of Iran and Islam*, 7(12), 21-52. <https://doi.org/10.22111/jhr.2013.1464> (in Persian)
- Balazri, A. Y. (1967). *Fatuh al-Baldan section related to Iran* (A. Azarnoosh, Trans.). Tehran: Iranian Culture Foundation. (Original work published 250 A.H.) (in Persian)
- Chekneji, A. (1996). *Comparative dictionary of old and new names of geographical places in Iran and adjacent areas*. Mashhad: Astan Quds. (In Persian)
- Hamvi, Y. (2001). *Majam al-Beldan* (A. N. Manzavi, Trans.; 1 & 2 Vols.). Tehran: Cultural Heritage Organization of Education Vice-Chancellor. (Original work published 621 A.H.) (in Persian)
- Torkaman, I. B. (2012). *Tarikh-e Alam-ara-ye Abbasi*. In I. Afshar (Ed.). Tehran: Amir Kabir. (In Persian)
- Jackson, H. (2002). *Lexicography, an introduction*. London and New York: Routledge.
- Kasravi, A. (1973). *Carvand Kasravi*. In Y. Zaka (Ed.). Tehran: Pocket Books Joint Stock company. (In Persian)
- Kaviani Rad, M.; Tehami, M., & Sharifian, F. (2019). The ratio of toponymy and spatial identity: A case study of Mount Ardoshan, Nahavand. *Journal of Research Political Geography*, 5(2), 1-16. <https://org/10.22067/pg.v5i2.75291> (In Persian)
- Miskawayh, A. (2000). *Tajarih al-Umam*. In A. Q. Emami (Ed.). Tehran: Soroush. (In Persian)
- Mustawfi, H. (2000). *Tarikh-i guzid*. In A. H. Navaei (Ed.). Tehran: Amir Kabir. (In Persian)
- Nuban, M. (1995). *Geographical toponymy in the bed of time*. Tehran: Ma Publishers. (In Persian)
- Refahi, A. (2010). *The basics of toponymy and a look at the toponymies of Iran*. Tehran: Iran Mapping

- Organization. (In Persian)
- Rezaei, I. (2018). From Khalman to Alwan: The four thousand year narrative of an ancient toponymy (Sarpol-e Zahab). *Research Journal of Iranology*, 8(1), 37-56.
<https://doi.org/10.22059/jis.2018.68711> (In Persian)
- Sabz Alipour, J. (2017). A study on the toponymy of Tat language area of Shahrud Khalkhal. *Persian Language and Iranian Dialects*, 1(2), 163-183. <https://doi.org/10.22124/plid.2017.2480> (in Persian)
- Shariq, S. (2006). *Historical and linguistic study of the names of ancient cities and places in Fars province*. M.A. Thesis in culture and ancient languages, Bu-Ali Sina University. (In Persian)
- Stewart, G. R. (1954). A classification of place names. *Names: A Journal of Onomastics*, 2(1), 1-13.
<https://doi.org/10.1179/nam.1954.2.1.1>
- Tabari, M. (1989). *Tarikh rasuls and al-maluk* (A. Payandeh, Trans.). Tehran: Asatir. (Original work published 303 A.H.) (in Persian)
- Targhee Oghar, H. A. (2011). Criticism of the book toponymy basics and a look at toponymy in Iran. *Journal of Linguistics*, 17(2), 137-145. (In Persian)
- Tavakli-Moghadam, H. (1996). *Reasons for naming the municipality*. Tehran: Miyad. (In Persian)
- Tent, J., & Blair, D. (2011). Motivations for naming: The development of a toponymic typology for Australian place names. *Names: A Journal of Onomastics*, 59(2), 67-89.
<https://doi.org/10.1179/002777311X12976826704000>

